

Research Paper

Rethinking the barriers of public participation in school governance based on institutional analysis

Monir Tajalli^{1*}, Ahmad Saidi², Alireza Chitsazian³

1. PhD in Educational Administration, Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

2. Assistant Prof in Department of Statistical Researches and Information Technology, Higher Education Research and Planning Institute, Tehran, Iran.

3. Assistant Prof in Department of Business, Faculty of Financial Sciences, Management and Entrepreneurship, Kashan University, Kashan, Iran

Received: 2022/08/16

Accepted: 2022/12/01

PP:21-35

Use your device to scan and read the article online

DOI:

[10.30495/JEDU.2024.30865.6187](https://doi.org/10.30495/JEDU.2024.30865.6187)

Keywords:

Barriers to public participation, providing school resources, People-based governance.

Abstract

Introduction: Today, participation in education is a solution for having equal educational opportunities. It is also a place for showing talents and increasing the capabilities of people. So the purpose of this Study is to investigate the barriers to participation in providing school resources.

research methodology: This research is a qualitative research and the method of the first part is quantitative content analysis of previous researches, which is based on the search in the databases of all 30 researches with topic of barriers to participation in education that have been published in the form of articles over the years. In 1375-1399 were published; were chosen. And in the second part of the research is used analysis network of themes are extracted from semi-structured interviews with educational managers and school managers in Tehran city, which were selected by the purposeful sampling method and used consecutive type and its volume was determined according to information saturation.

Findings: The findings of the research showed that although the previous studies identified the cultural-social factors of the school staff as the most important obstacle, but the results of the analysis of the interviews showed that the scope of these obstacles is in three levels of attitudes, behaviors and institutional infrastructure - laws - and it can be categorized among more actors, which shows the complexity and deep root of some obstacles. Also, the findings of the research showed that among the barriers to participation are excessive professionalism, centralization, monetization of education, lack of transparency, lack of trust in people, and the high rate of program changes by policy makers; The oil schema of parents, their desire for participation, non-compliance with ethics, social pressure and incorrect definition of participation by the principal and teaching staff, lack of accountability to parents, their lack of motivation and isomorphy between schools pointed out.

Conclusion: It is necessary to consider the school as a social institution and to improve participation in school governance, there is a need for institutional changes in this field.

Citation: Tajalli Monir, Saidi Ahmad, Chitsazian Alireza(2024). Rethinking the barriers of public participation in school governance based on institutional analysis. Journal of New Approaches in Educational Administration; 15(2):21-35

Corresponding author: Monir Tajalli

Address: PhD in Educational Administration, Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

Tell: 09124780493

Email: m.tajali@isu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

Today, the solution to achieving social goals is the participation of community members. Because participation is an empowering process. On the one hand, the level of people's participation in economic, social and political activities, which plays an essential role in the transformation of society, depends on their level of education. On the other hand, according to the status of this system, the necessity of participation in the matter of education has become very important.

Participation in education is very related to the school and its governance. One of the serious approaches to governance is institutional analysis. This point of view examines the norms and rules that shape action situations.

In this research, Scott's model is used. Scott uses three cognitive, normative, and regulatory pillars to explain issues based on a sociological perspective (Scott, 2014).

Context:

The school, as the most fundamental pillar of the educational system, is an open system. And the institutional perspective is a guiding approach for understanding organizations and their environments, which has been less used in educational management researches in Iran.

Goal:

The goal of present study is explaining the barriers to participation in providing school resources.

Methodology:

The research approach used the kind of qualitative methodology by Content analysis, in this research, Two groups of data sources have been used: The first category includes 30 researches on the topic of barriers to participation in Iran's education that have been done before and the second set of interviews conducted with 15 educational managers who agreed with the use of public participation in the school

Quantitative content analysis method was used to analyze the previous research, and statements that were reported as barriers to participation were considered as the unit of analysis.

After extracting and categorizing them, the data was counted and analyzed.

In the second step, for the purpose of understanding the experience of educational managers from the structure of participation and the barriers to cooperative provision, deductive thematic analysis was used to analyze the interviews.

The sampling method is purposeful and the sample volume was determined according to information saturation. In this study, the reliability assessment was obtained by dividing the number of identical codes in the coding of the research team members to the total number of codes of 81%.

Findings:

The findings of the research showed that among the barriers to participation are excessive professionalism, centralization, monetization of education, lack of transparency, lack of trust in people, and the high rate of program changes by policy makers; The oil schema of parents, their desire for participation, non-compliance with ethics, social pressure and incorrect definition of participation by the principal and teaching staff, lack of accountability to parents, their lack of motivation and isomorphism between schools pointed out.

Results:

The institution of the school has a multifaceted and stable social structure, which consists of symbolic elements, social activities and material resources, and is relatively resistant to change, and has been passed down from generation to generation to be preserved and reproduced. Rules, norms and meanings in this institution are formed in interaction and are maintained and modified by human behavior. Therefore, by studying the behavior or the social action in this institution, it can be understood that the cultural-cognitive elements and regulatory approaches in the form of laws, as well as the expression of a specific way of doing things, have caused the school institution to show resistance to the cooperative provision of resources and lack to express ideas for improving and reforming the educational system. In fact, the actors of the school institution in mutual actions while influencing also cause the institutional stability of the school to be guaranteed. so that institutional changes are needed to improve the participation in school governance.

مقاله پژوهشی

بازاندیشی موانع مشارکت مردمی در حکمرانی نهاد مدرسه بر مبنای تحلیل نهادی

منیر تجلی^{۱*}، احمد سعیدی^۲، علیرضا چیت‌سازیان^۳

۱. دانش آموخته دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه امام صادق (ع) پردیس خاوران، تهران، ایران.

۲. استادیار اقتصاد و مدیریت مالی آموزش عالی، گروه پژوهش‌های آماری و فناوری اطلاعات، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه بازرگانی دانشکده علوم مالی، مدیریت و کارآفرینی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف: امروزه مشارکت در آموزش و پرورش به عنوان راه حلی جهت برخورداری از فرصت‌های برابر آموزشی است. همچنین محلی برای بروز استعدادها و افزایش توانمندی افراد است. لذا هدف از انجام این پژوهش بررسی موانع مشارکت در تامین منابع نهاد مدرسه است.

روش شناسی پژوهش: این پژوهش از نوع کیفی است که روش انجام آن در بخش اول تحلیل محتوای کمی پژوهش‌های پیشین است که بر اساس جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی تمام ۳۰ تحقیق با موضوع موانع مشارکت در آموزش و پرورش که در قالب مقاله در طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۹۹ به چاپ رسیده بودند؛ انتخاب شدند. و در بخش دوم تحلیل شبکه مضامین مستخرج از مصاحبه نیمه ساختاریافته با مدیران آموزشی و مدیران مدارس شهر تهران است که با روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع متوالی مدیران انتخاب و حجم آن باتوجه به اشباع اطلاعات تعیین شد.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان داد که اگر چه پژوهش‌های پیشین مهم‌ترین مانع را عوامل فرهنگی - اجتماعی کادر مدرسه تشخیص داده بودند، ولی نتایج حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که گستره‌ی این موانع در سه سطح نگرش‌ها، رفتارها و زیرساخت‌های نهادی - قوانین تنظیمی - و در میان بازیگران بیشتری قابل دسته بندی است که نشان از پیچیدگی و عمق ریشه‌های بعضی موانع دارد. هم چنین یافته‌های تحقیق نشان داد که از جمله موانع مشارکت، می‌توان به حرفه‌گرایی بیش از حد، تمرکزگرایی، پولی کردن آموزش، عدم شفافیت، عدم اعتماد به مردم و نرخ بالای تغییرات برنامه‌ها از سوی سیاست‌گذاران؛ طرح واژه نفتی والدین، سهم خواهی آنان، عدم رعایت اخلاق، وجود فشار اجتماعی و از سوی مدیر و کادر آموزشی داشتن تعریف ناصحیح از مشارکت، عدم پاسخگویی به والدین، عدم انگیزه آنان و هم شکلی بین مدارس اشاره نمود.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر لازم است مدرسه به عنوان نهاد اجتماعی در کنش متقابل با سایر نهادها در نظر گرفته شود و برای بهبود مشارکت در حکمرانی مدرسه، نیاز به تغییرات نهادی در این حوزه است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۰

شماره صفحات: ۲۱-۳۵

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/JEDU.2024.30865.6187

واژه‌های کلیدی:

موانع مشارکت مردمی،
تامین منابع مدرسه،
حکمرانی مردم بنیان.

استناد: تجلی منیر، سعیدی احمد، چیت‌سازیان علیرضا (۱۴۰۳) بازاندیشی موانع مشارکت مردمی در حکمرانی نهاد مدرسه بر مبنای تحلیل نهادی دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۱۵ (۲): ۲۱-۳۵

* نویسنده مسوول: منیر تجلی

نشانی: دانش آموخته دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه امام صادق (ع) پردیس خاوران، تهران، ایران.

تلفن: ۰۹۱۲۴۷۸۰۴۹۳

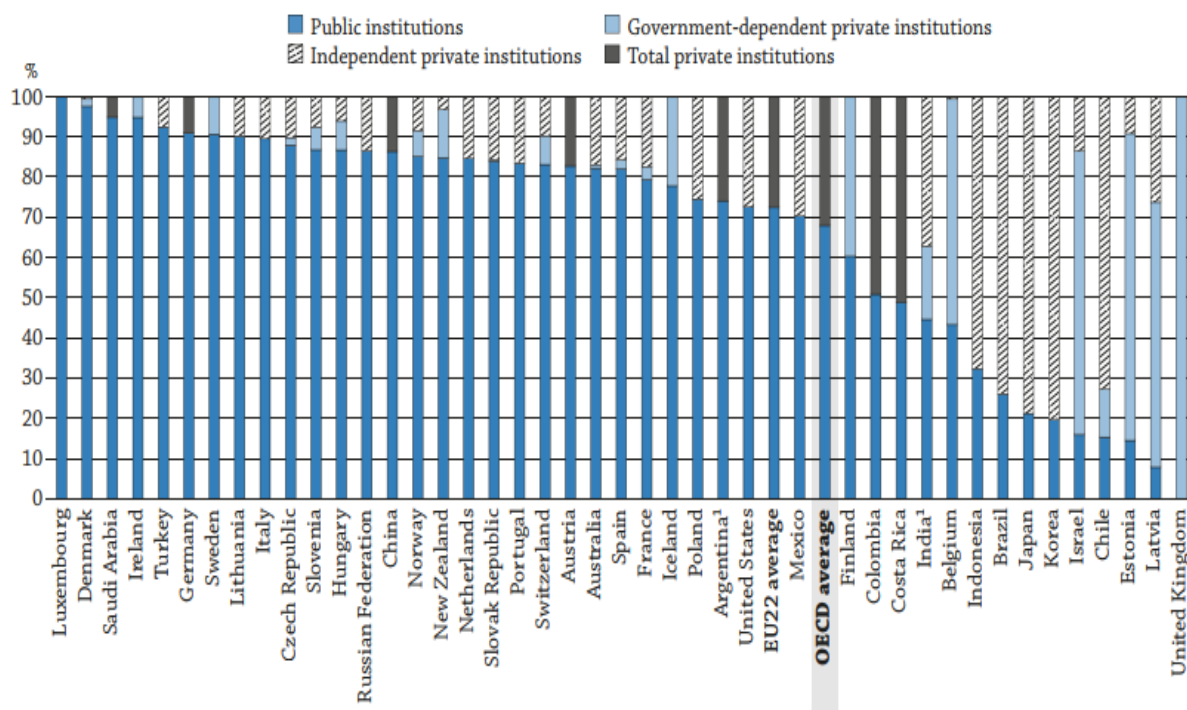
پست الکترونیکی: m.tajali@isu.ac.ir

مقدمه

دنیای امروز راه حل دستیابی به اهداف اجتماعی را، مشارکت اعضای جامعه می‌داند. زیرا مشارکت فرایندی توانمندساز است که موجب تحرک بخشی منابع محلی، به کارگیری گروه‌های متنوع اجتماعی در تصمیم‌گیری، درگیری مردم محلی در تعریف مشکلات، جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات و اجرای پروژه‌ها می‌شود (Afzal Khani & Abdi Pakrovan, 2012). آرنشتاین (۱۹۶۹) شیوه‌های مشارکت مردم را دارای درجه‌بندی می‌داند و در نهایت از نظر او بازتوزیع قدرت و اقتدار، استخوان‌بندی اصلی مشارکت است، به شکلی که در واقع گروه‌های محروم با سهمی شدن در مراحل و مراتب مختلف برنامه‌ها و هدف‌گذاری‌های اجتماعی، در بهره‌مندی از آینده خود سهمی می‌شوند (Ajang, 2016).

در این راستا آموزش و پرورش در مشارکت اجتماعی نقش دوگانه‌ای دارد. از سویی میزان مشارکت مردم در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که در تحول جامعه نقش اساسی دارد وابسته به سطح آموزش و پرورش آنان است. از سوی دیگر با توجه به جایگاه این نظام، ضرورت مشارکت در امر آموزش و پرورش اهمیتی دوچندان یافته است. در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز، بر مشارکت فعال و واقعی خانواده‌ها در نظام تربیت رسمی و عمومی کشور تاکید شده است. در این سند آمده است: رسالت نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران عبارت است از «فراهم آوردن زمینه نظام‌مند و عادلانه کسب شایستگی‌های فردی، خانوادگی و جمعی لازم برای عموم افراد جامعه به‌منظور دستیابی به مرتبه قابل قبولی از آمادگی جهت تحقق حیات طیبه در همه ابعاد». بر این اساس نظام تربیت رسمی و عمومی برای تحقق رسالت و کارکردهای خود از مشارکت همه‌ی عوامل سهمی و مؤثر در جریان تربیت بهره‌مند می‌شود، اما در این میان به‌طور کلی بر ۴ رکن و عامل مهم و اساسی اتکا دارد که عبارت‌اند از: دولت اسلامی (حاکمیت) - خانواده، رسانه و نهادها، سازمان‌های غیردولتی که این چهار رکن نقش تکمیل‌کننده و متعادل‌کننده یکدیگر را دارند (Sadeghzadeh, 2010).

لذا با توجه به جایگاه سیاست‌های تربیتی در جامعه نمی‌توان تکوین آن‌ها را صرفاً به یک فرد یا یک مجلس و یا یک نهاد نسبت داد. کشورهای مختلف برای جلب مشارکت مردم در آموزش و پرورش سازوکارهایی را در نظر گرفته‌اند، یکی از این راه‌کارها وجود تنوع اداره مدارس در سطح کشورها است.

شکل ۱- انواع موسسات در ثبت نام دانش آموزان دبیرستانی در کشورهای مختلف (OECD, 2017)

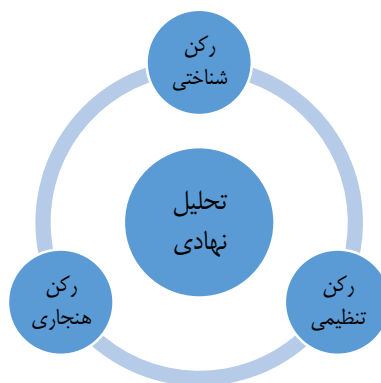
با توجه به شکل (۱) در کشورهای OECD به طور متوسط حدود ۶۸٪ دانش آموزان دوره دبیرستان که حق انتخاب بیشتری در خصوص انتخاب محل تحصیل خود دارند در مدارس دولتی ثبت نام کرده‌اند و سایرین وارد مدارس خصوصی شده‌اند. در این مدارس به نوعی سطح مشارکت نسبت به مدارس دولتی بالاتر است.

از این رو می‌توان گفت موضوع مشارکت در امر آموزش و پرورش بسیار مرتبط با بحث مدرسه و حکمرانی آن است. منظور از حکمرانی از لحاظ نظری فرایند اداره‌ی امور است. حکمرانی نیازمند راهبردهایی جدید برای گسترش حوزه‌های صلاحیت، پیوند افراد در سطوح مختلف و بسیج تعداد زیادی از ذی‌نفعان است. واژه حکمرانی نگاه‌های اخلاقی و تجربی مبتنی بر تکرار اداره را تداعی می‌کند (Burr, 2017).

حکمرانی، به تمام فرآیندهای اداره اموری اطلاق می‌شود که از سوی دولت، بازار و شبکه یا از طریق خانواده، قبیله، سازمان رسمی و غیر رسمی، قوانین، هنجارها، قدرت یا زبان اعمال می‌شود. لین^۱ در تعبیری دیگر اشاره می‌کند که حکمرانی شامل بازیگران - خواه افراد بین المللی، اداره‌های دولتی یا خصوصی جوامع، گروه‌های سیاسی و اجتماعی، اشخاص حقیقی است - که هدایت شده یا جهت داده شده‌اند تا بتوانند اهدافی که معین و مشخص است محقق کنند (Laurence & Lynn, 2010). یکی از ورودهای جدی به حکمرانی، از منظر تحلیل نهادی است. این منظر به بررسی هنجارها و قواعدی که شکل دهنده موقعیت‌های کنش است می‌پردازد. برای دسته بندی موانع مشارکت حکمرانی مدرسه می‌توان از رویکرد تحلیل نهادی استفاده کرد.

در رویکرد نهادی برای تحلیل، مدل‌های مختلفی وجود دارد که یکی از آن‌ها مدل اسکات^۲ است. اسکات برای تبیین مسائل از سه رکن شناختی، هنجاری و تنظیمی استفاده می‌کند که مبتنی بر نگاه جامعه شناختی است (Scott, 2007).

شکل ۲- چارچوب نهادی اسکات

وجود چارچوب‌های مختلف اجتماعی و نهادی نظام‌های آموزشی در سراسر جهان، سبب شده هر یک به شکل متفاوت بر نتایج حاصل از مشارکت اجتماعی، بخصوص در نقش‌ها و مسوولیت‌های اعضای جامعه، سطوح مشارکت، نمایندگی اعضای جامعه در بدنه مدیریت مدرسه، و برآیند عملکرد یادگیری و زندگی دانش آموزان اثرگذار باشند (Nishimura, 2017).

این پژوهش ضمن بررسی و تحلیل پژوهش‌های گذشته ایرانی در این جهت به دنبال پاسخ به این سوال است که مهم‌ترین موانع مشارکت در حکمرانی نهاد مدرسه به عنوان بنیادی‌ترین رکن نظام آموزشی ایران کدام است؟

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش کیفی است که با هدف کشف موانع مشارکت مردمی در تامین نهاد مدرسه شکل گرفته است. به این منظور دو گروه از منابع داده‌ای، مبنای تحقیق قرار گرفته‌اند. دسته اول مجموعه تحقیقات متنوع و البته پراکنده، تحقیقاتی است که قبلاً در این زمینه انجام شده و دسته دوم شامل مجموعه مصاحبه‌های انجام شده با ۱۵ نفر از مدیران مدارس بود که دیدگاهی موافق با مشارکت عمومی در مدرسه داشتند. داده‌های انتخاب شده برای بخش نخست پژوهش که شامل تحقیقات قبلی بود، بر اساس جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی نورمگز، مگیران، ایراندک و وبسایت مجلات و فصلنامه‌ها بود که در مجموع ۳۰ تحقیق که در قالب مقاله به چاپ رسیده بودند انتخاب شدند. هدف از تنوع داده‌های تحقیق، دستیابی به فهمی دقیق‌تر و عمیق‌تر برای نیل به هدف پژوهش بود. برای تحلیل این تحقیقات از روش تحلیل محتوای کمی استفاده شد. برای تحلیل دومین منابع داده‌ای تحقیق یعنی مصاحبه‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد و در نهایت موانع مشارکت مردمی در تامین منابع مدرسه استخراج شد.

در روش تحلیل محتوای کمی در این تحقیق، گزاره‌هایی که در پژوهش‌های پیشین به عنوان موانع مشارکت گزارش شده‌اند به عنوان واحد تحلیل در نظر قرار گرفت که پس از استخراج و مقوله‌بندی آن‌ها به شمارش و تحلیل اطلاعات پرداخته شد. با توجه به هدف پژوهش روش تجزیه و تحلیل اطلاعات توصیفی - تحلیلی انتخاب شد که بر این اساس پس از استخراج مقولات از تحلیل محتوای کمی تحقیقات پیشین (۳۰ پژوهش) در زمینه موانع مشارکت مردمی در تامین نهاد مدرسه ارائه شده است.

1 Lynn

2 Scott

در گام دوم از روش تحلیل مضمون استفاده شد که با رویکرد پدیدار شناسی انجام شد و برای تحلیل مصاحبه‌ها به کار گرفته شده است. (Parvizi, Adib Haj Bagheri, & Salsali, 2013). در این پژوهش، تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی مستخرج از مصاحبه‌ها به هدف درک تجربه مدیران مدارس از سازه مشارکت و موانع تامین مشارکتی منابع مدرسه است.

در این پژوهش با توجه به این که از روش تحلیل مضمون قیاسی که مبتنی بر مدل خاصی است، استفاده شده است؛ سه رکن، شناختی، هنجاری و تنظیمی به عنوان مضامین فراگیر انتخاب شدند.

در پژوهش حاضر ابتدا پس از پیاده کردن مصاحبه‌ها و کدگذاری هریک، یک بار متن مصاحبه‌ها مورد مطالعه قرار گرفت سپس براساس مطالعات انجام شده در خصوص مشارکت مردمی در نهاد آموزش که پروتکل مصاحبه‌ها هم براین اساس تهیه شده بود، متن مصاحبه‌ها به بخش‌های کوچک‌تر تفکیک و از هر بخش مضمون پایه‌ای آن استخراج شد و یک بار در کنارهم مورد بازبینی و پالایش قرار گرفت سپس با کنترل و مرتب کردن هر چند مضمون پایه‌ای در یک مضمون سازمان‌دهنده دسته‌بندی و در نهایت نقشه مضامین بدست آمده طراحی شد که براساس روابط شناسایی شده مورد تحلیل قرار گرفت. در آخر با توجه به نمونه‌های جالب داده‌ها در پاسخ به سوال پژوهش نتایج تحلیل به صورت علمی و تخصصی تدوین شد.

روش نمونه‌گیری در این پژوهش هدفمند است. نوع نمونه‌گیری، متوالی _ در این نوع نمونه‌گیری موارد از وضعیتی که انتظار می‌رود سازه نظریه در آن وجود داشته باشد، انتخاب می‌شوند (Ranjbar et al., 2013) _ و حجم آن با توجه به اشباع اطلاعات تعیین شد بدین صورت که افزایش حجم نمونه تا رسیدن به کفایت ادامه یافت. ملاک رسیدن به کفایت آن است که با نمونه‌گیری جدید، داده‌های قبلی تکرار می‌شود و اطلاعات جدید اضافه نمی‌گردد. در جدول زیر مشخصات افرادی که با آن‌ها مصاحبه صورت گرفته آمده است:

جدول ۱- افراد و مشخصات مصاحبه شونده‌ها

کد مصاحبه‌شونده	جنسیت	سمت	محل خدمت	مدت مصاحبه	نوع مصاحبه
۱۱	زن	مدیر مدرسه با سابقه ۲۸ سال	مدرسه دولتی منطقه ۱۱ تهران	۶۰ دقیقه	حضور
۱۲	زن	مدیر مدرسه با سابقه ۲۵ سال	مدرسه غیردولتی منطقه ۱۱ تهران	۴۵ دقیقه	حضور
۱۳	مرد	مدیر مدرسه با سابقه ۷ سال	مدرسه غیردولتی منطقه ۱۲ تهران	۹۰ دقیقه	حضور
۱۴	مرد	مدیر مدرسه با سابقه ۱۰ سال	مدرسه غیردولتی منطقه ۲۲ تهران	۷۰ دقیقه	حضور
۱۵	زن	مدیر مدرسه با سابقه ۲۹ سال	مدرسه هیئت‌امنائی منطقه ۱۱ تهران	۱۵۰ دقیقه	حضور
۱۶	مرد	مدیر مدرسه با سابقه ۱۵ سال	مدرسه غیردولتی منطقه ۲ تهران	۶۰ دقیقه	حضور
۱۷	زن	مدیر مدرسه با سابقه ۲۰ سال	مدرسه هیئت‌امنائی منطقه ۱۱ تهران	۸۰ دقیقه	حضور
۱۸	زن	مدیر مدرسه با سابقه ۱۶ سال	مدرسه غیردولتی منطقه ۱۱ تهران	۹۰ دقیقه	حضور
۱۹	مرد	کارشناس آموزشی با سابقه ۷ سال	مدرسه غیردولتی سبزوار	۶۰ دقیقه	حضور
۲۰	مرد	مدیر مدرسه با سابقه ۷ سال	مدرسه غیردولتی سبزوار	۹۰ دقیقه	حضور
۲۱	مرد	معاون آموزشی با سابقه ۷ سال	مدرسه غیردولتی منطقه ۲ تهران	۶۰ دقیقه	حضور
۲۲	مرد	کارشناس وزارتی با سابقه ۱۷ سال	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش	۸۵ دقیقه	حضور

۲۳	مرد	مدیر وزارتی با سابقه ۲۰ سال	وزارت آموزش و پرورش	۹۰ دقیقه	حضوری
۲۴	مرد	مسئول وزارتی با سابقه ۳۰ سال	شورای عالی آموزش و پرورش	مطالعه مصاحبه‌های قبلی	
۲۵	زن	مسئول وزارتی با سابقه ۱۳ سال	شورای عالی انقلاب فرهنگی	۸۵ دقیقه	حضوری

در مورد روایی پژوهش، محققان کیفی هنگامی که از روایی تحقیق صحبت می‌کنند معمولاً به واژه‌هایی همچون باور پذیری، قابل دفاع و امانت دار بودن اشاره می‌کنند (Faqihi & Alizadeh, 2004) با پذیرش این معیارها به عنوان شاخص‌های تحقیق کیفی، روایی پژوهش حاضر با کدگذاری مستقل متون توسط تیم پژوهشی متناسب اهداف پژوهش و پایایی آن از طریق بررسی فرایند و محصول تحقیق توسط داوران برای تعیین سازگاری آن‌ها مطمح نظر بوده است. در این پژوهش، سنجش روایی از طریق تقسیم تعداد کدهای همسان در کدگذاری اعضای تیم پژوهش به تعداد کل کدها، در تحلیل مضمون مصاحبه‌ها ۸۱٪ بدست آمد.

یافته‌ها

با توجه به پژوهش‌های انجام شده در کشور ایران در رابطه با موانع مشارکت در نهاد مدرسه، ۳۰ پژوهش در این راستا انتخاب شدند. ویژگی این پژوهش‌ها این بود که به طرق مختلف و یا با توجه به ابعاد مشارکت و نظریه‌های موجود در جامعه‌شناسی و سایر حیطه‌های علمی به بحث و بررسی موانع مشارکت در مدرسه پرداخته‌بودند و غالباً نتایج سایر پژوهش‌های مرتبط با موضوع را نیز مورد بررسی قرار داده بودند. نتایج تحلیل محتوای این پژوهش‌ها در قالب جدول آمده است:

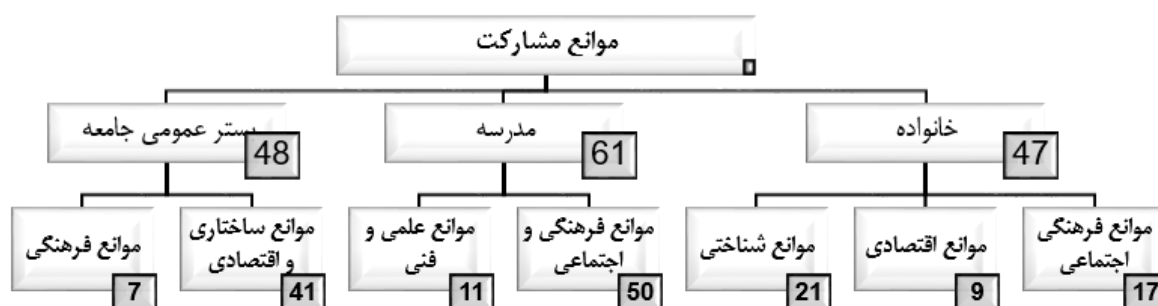
جدول ۲- تحلیل محتوا پژوهش‌های مرتبط با موضوع موانع مشارکت مردمی در ایران

مقوله	مفاهیم	تعداد	کدگذاری باز
موانع شناختی والدین	وجود باورهای قالبی عدم آگاهی و شناخت اولیا به حدود وظایف خود و سایرین در امر تربیت	۲۱	وجود باورهای قالبی و عدم اعتقاد والدین به ضرورت مشارکت (Zanjanizadeh, Danai, Sage, & Seliminejad, 2010); (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); (Amighi Rudsari & Sharifian, 2016); (Qudsi, Bilali, & Latifi Pak, 2016); (Jezi, 2018); عدم آگاهی اولیا نسبت به چگونگی و مزایای مشارکت در مدرسه (Kothari, 1996); (Karami, 2012); (Dehghan & Ghaffari, 2004); (Asgharpour, 2007); (Mehralizadeh, Mehni, & Elhampour, 2013); (Gohari, Jamshidi, & Amin Bidakhti, 2014); (Momenian, 2015); (Abu Talebi, & Norouzi, 2015); عدم آگاهی از حقوق خویش در قبال مدرسه (Momenian et al., 2015); عدم شناخت اولیا از اهداف و کارکردهای مدرسه و اعتماد والدین به عملکرد مثبت مدرسه (Zanjanizadeh et al., 2010); (Gohari et al., 2014); اعتماد به فرزندان و مسئولیت پذیر بودن آن‌ها (Zanjanizadeh et al., 2010); (Momenian et al., 2015)
موانع اجتماعی - اقتصادی - فرهنگی درون خانواده	شغل والدین نوع تعاملات اولیا با یکدیگر عدم توانمندی در مهارت‌های مشارکتی عدم انگیزه فردی اولیا به کارهای مشارکتی پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده عدم اعتماد به نفس عدم احساس تعلق	۲۶	مسئولیت‌ها و درگیری‌های شغلی شدید والدین و نداشتن فرصت مشارکت (Adib & Gohari et al., 2014); (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); (Mardan Arbat, 2016); (Momenian et al., 2015); (Amighi Rudsari, 2018); (Jezi, 2018); عدم همکاری والدین با یکدیگر در این امور (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); ناسازگاری‌های والدین با هم، عدم حاکمیت فضای صمیمی میان والدین در خانواده، بی احترامی و توهین والدین به یکدیگر (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); زیاد بودن تعداد فرزندان (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); عدم توانایی والدین در کنش‌های مشارکتی (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); (Gohari et al., 2014); (Qudsi, 2016); (et al., 2016); بی قدرتی و عدم احساس تعلق (Qudsi et al., 2016); عدم انگیزه و تمایل فردی به امور مشارکتی به دلیل نفوذ و فشار اجتماعی (Gohari et al., 2014); (Qudsi et al., 2016); (Amighi Rudsari & Sharifian Jezi, 2018); عدم علاقه دانش آموزان به مشارکت اولیای خود به دلایلی چون سطح تحصیلات، مشکلات رفتاری، وضع ظاهری و لهجه آنان (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); پایگاه اقتصادی اجتماعی والدین (Kothari, 1996); (Karami, 2012); (Dehghan &)

			(Zanjanizadeh et al., 2010); (Asgharpour, 2007); (Ghaffari, 2004 Amighi) (Adib & Mardan Arbat, 2016); (Gohari et al., 2014) (Rudsari & Sharifian Jezi, 2018).
موانع اجتماعی کادر مدرسه	سرمایه اجتماعی پایین در ارتباط بین مسوولان و خانوادهها	۱۰	بی اعتمادی به مسئولین (Kothari, 1996); (Karami, 2012); (Matin, 2003); (Sobhaninejad) (Asgharpour, 2007; Dehghan & Ghaffari, 2004) (Yuzbashi, 2012); (Qudsi et al., 2016); ترس اولیا از موضع گیری خشونت آمیز مسوولان مدرسه در قبال نظرات آنان و احساس بی توجهی به نظرات آنان (Momenian et al., 2015); ترس از درخواست کمک مالی به مدرسه (Momenian et al., 2015).
موانع ناشی از فرهنگ کلی جامعه	عدم مسوولیت پذیری و فرهنگ مطالبه گری	۷	احساس طلب از دولت و اعتقاد به آموزش و پرورش رایگان (Matin, 2003); (Mehralizadeh et al., 2013); (Gohari et al., 2014); ترجیح منافع فردی بر گروهی و نهادینه شدن فرهنگ حاشیه نشینی و کناره گیری و عدم مسوولیت پذیری (Gohari et al., 2014); (Amighi Rudsari & Sharifian Jezi, 2018).
موانع علمی و فنی	عدم دانش و مهارت مورد نیاز در زمینه مشارکت	۱۱	برنامه ریزی متمرکز و عدم توانایی برنامه ریزی صحیح در مدرسه و نهادهای بالادستی؛ (SamAram, 2002); (Matin, 2003); (Mehralizadeh et al., 2013); (Gohari et al., 2014); کمبود دانش و بینش مدیریتی در زمینه مشارکت و کمبود نیروی متخصص (Ahangaran, 2000); (Atrian, 2001); (Mehralizadeh et al., 2013); (Matin, 2003); (Momenian et al., 2015).
	مقاومت در برابر تغییر فرهنگ سلطه گری و قدرت طلبی		مقاومت در برابر تغییر از سوی مدیران سطوح بالا، مسوولان مدارس و حتی دانش آموزان، وجود فرهنگ سکوت، وجود آداب دست و پاگیر و ضعف درونی و عدم انعطاف پذیری آنان (SamAram, 2002); (Mehralizadeh et al., 2013); نبود بستر فرهنگی مناسب (جو حاکی از بدبینی و سوءظن و عدم اعتماد بین افراد)، فقدان انگیزه مشارکت در مدیران (Yazdani, 2002); (Turani, 2001); (Matin, 2003); (Mehralizadeh et al., 2013); (Amighi Rudsari & Sharifian Jezi, 2018); عدم تمایل به ترک روش‌های سنتی تامین (Ahangaran, 2000); (Jezi, 2018); ترس مسوولان از کم شدن قدرت (Atrian, 2001); عدم اعتماد به نفس مدیران و معلمان و احساس ناتوانی آنان در امر مشارکت و عادت به دریافت بخشنامه (Ahangaran, 2000); (Atrian, 2001); (Momenian et al., 2015); (Amighi et al., 2013); (Mehralizadeh et al., 2013); ترس از نفوذ افراد سودجو و فرصت طلب در امر آموزش، وجود امکان تبعیض و بی عدالتی نسبت به دانش آموزان، تضاد خواسته‌های نظام آموزشی با عملکرد جامعه، عدم توجه والدین در مسایل آموزشی، عدم آموزش دانش آموزان در امر مشارکت (Atrian, 2001); (Mehralizadeh et al., 2013); کمبود تبلیغات مناسب در زمینه مشارکت (Matin, 2003); (Gohari et al., 2014); (Momenian et al., 2015); ترس از مداخله بی جای اولیا در امر تعلیم و تربیت (Momenian et al., 2015); (Amighi Rudsari & Jezi, 2018); حالت دفاعی در برابر عدم تخصص والدین (Amighi Rudsari & Mehralizadeh et al., 2013).
موانع ساختاری - اقتصادی بستر مشارکت در مدرسه	وجود ساختار بروکراتیک و طبقاتی عدم انسجام اجتماعی پشت گرمی به اعتبارات دولتی عدم بودجه کافی عدم وجود سیستم نظارتی صحیح	۴۱	فقدان ساختار و هماهنگی محلی مناسب، وجود بعضی ساختارهای طبقاتی و ایدئولوژیک ضد مشارکتی و وجود شکاف‌های اجتماعی و عدم انسجام اجتماعی (Kothari, 1996); (SamAram, 2002); (Dehghan & Ghaffari, 2004); (Karami, 2012); (Asgharpour, 2007); (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); عدم رهبری توزیعی، (Gohari et al., 2014); (Mehralizadeh et al., 2013); عدم نظارت درونی (Hasani Shelmani, 2013)، وجود ساختارهای بروکراتیک و متمرکز مدارس، روشن نبودن جایگاه مشارکت در بدنه مدارس (Yazdani, 2002); (Mehralizadeh et al., 2013); (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012); (Momenian et al., 2015); نگاه سنتی به انجمن اولیا و مربیان و استفاده از شیوه‌های غلط و تکراری در آن (Momenian et al., 2015); (Amighi Rudsari & Jezi, 2018).

(Sharifian Jezi, 2018)، قوانین و مقررات و ساختار متمرکز دولت و نظام آموزشی (Ahangaran, 2000)؛ (Turani, 2001)؛ (Mehralizadeh et al., 2013)؛ (Gohari et al., 2014)؛ (Momenian et al., 2015)، کمبود وقت و منابع (Ahangaran, 2000)؛ (Mehralizadeh et al., 2013)، عدم وجود بودجه کافی و امکانات آموزشی مناسب برای مشارکت، عدم وجود سیستم پاداش و تشویق بر اساس عملکرد، عدم پاسخگویی معلم و مدیر، پشت گرمی به اعتبارات دولتی (Matin, 2003)؛ (Mehrali, Zadeh, Sepasi, & Atashfeshan, 2015; Mehralizadeh et al., 2013)

با توجه به تحلیل محتوای کمی انجام گرفته براساس این پژوهش‌ها، می‌توان گفت موانع هر نوع مشارکتی به طور کلی با توجه به وجوه مشارکت به سه دسته؛ خانواده، کادر آموزش در سطوح مختلف، فرهنگ عمومی و بستر جامعه قابل طبقه بندی است. در نمودار زیر این دسته بندی با تعداد فراوانی مفاهیم مرتبط با هر دسته مشهود است :

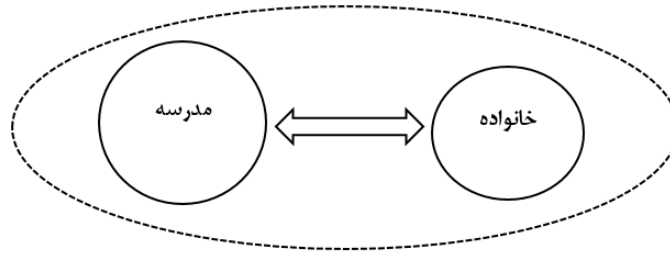

شکل ۳- نمودار دسته بندی موانع مشارکت در مدرسه بر اساس پژوهش‌های پیشین

با توجه به شکل ۲ می‌توان دریافت در مجموع موانع بدست آمده در پژوهش‌ها بیشتر به نقش مدرسه تاکید دارند و اغلب، کاستی‌هایی را ذکر کرده‌اند که از سوی مدرسه سبب می‌شود مشارکت بین خانه و مدرسه به نحو صحیح انجام نپذیرد. این موانع به دو دسته موانع علمی - فنی و موانع فرهنگی - اجتماعی قابل طبقه بندی است. که موانع علمی-فنی مانند عدم دانش و مهارت مورد نیاز کادر مدرسه در سطوح مختلف برای مشارکت پذیری، در رتبه پایین تری نسبت به موانع فرهنگی - اجتماعی قرار دارد. موانع فرهنگی و اجتماعی مانند مقاومت در برابر تغییر، فرهنگ سلطه گری و قدرت طلبی، احساس ناتوانی در برقراری تعاملات صحیح، عدم تطابق فرهنگ مشارکتی با دستورات مافوق، عدم وجود فرهنگ مشارکت، تخصص گرایی افراطی و در نتیجه سرمایه اجتماعی بسیار پایین در ارتباط بین کادر مدرسه و والدین دانش آموز سبب می‌شود نه خانواده‌ها تمایلی به مشارکت در مدرسه داشته باشند و نه اولیای مدرسه متقاضی مشارکت اولیا در امور مدرسه باشند.

اما دسته بعدی موانع مشارکت، موانعی است که در نهاد خانواده و بستر جامعه شناسایی شده است. در خصوص موانع موجود در نهاد خانواده موانع شناختی مانند وجود باورهای قالبی والدین در خصوص ضرورت مشارکت، عدم آگاهی و شناخت اولیا به حدود وظایف خود و سایرین در امر تربیت بیشترین رتبه و پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده، عدم اعتماد به نفس، عدم توانایی و مهارت لازم در امور مشارکتی، در مرحله بعد مشارکت اولیا اثرگذار است.

بستر عمومی جامعه با دو طبقه موانع فرهنگی و موانع ساختاری و اقتصادی نیز هم بر کل تعاملات نهاد خانواده و نهاد مدرسه و هم به طور خاص با دستورالعمل‌های ویژه، هر یک از آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. برای مثال موانع ساختاری و اقتصادی مانند وجود ساختار بروکراتیک و طبقاتی، عدم انسجام اجتماعی، پشت گرمی به اعتبارات دولتی در میان مدیران، عدم بودجه کافی، عدم وجود سیستم نظارتی صحیح رفته رفته فرهنگی را به همراه آورده که مطالبه گری و عدم مسئولیت پذیری از شاخصه‌های آن به شمار می‌رود به گونه‌ای که در واقع به جای نیروی انسانی خلاق و پویا، ساختارهای قالبی و مکانیستیک به فعالیت‌ها جهت می‌دهند. لذا سبب می‌شود امر مشارکت که در بستری از تنوع و تکثر قابل اجرا است، امکان بروز و ظهور نداشته باشد و یا به عبارت دیگر در معانی محدود بازنمایی شود. این امر در مدرسه با محدود شدن مشارکت اولیا در امر اقتصادی در قالب "کمک به مدرسه" ظهور کرده است. با توجه به موانع مشارکت در عرصه تعلیم و تربیت، می‌توان رویکرد حاکم در نسبت بین دو نهاد خانواده و مدرسه در عرصه تعلیم و تربیت را در شکل زیر ترسیم کرد.

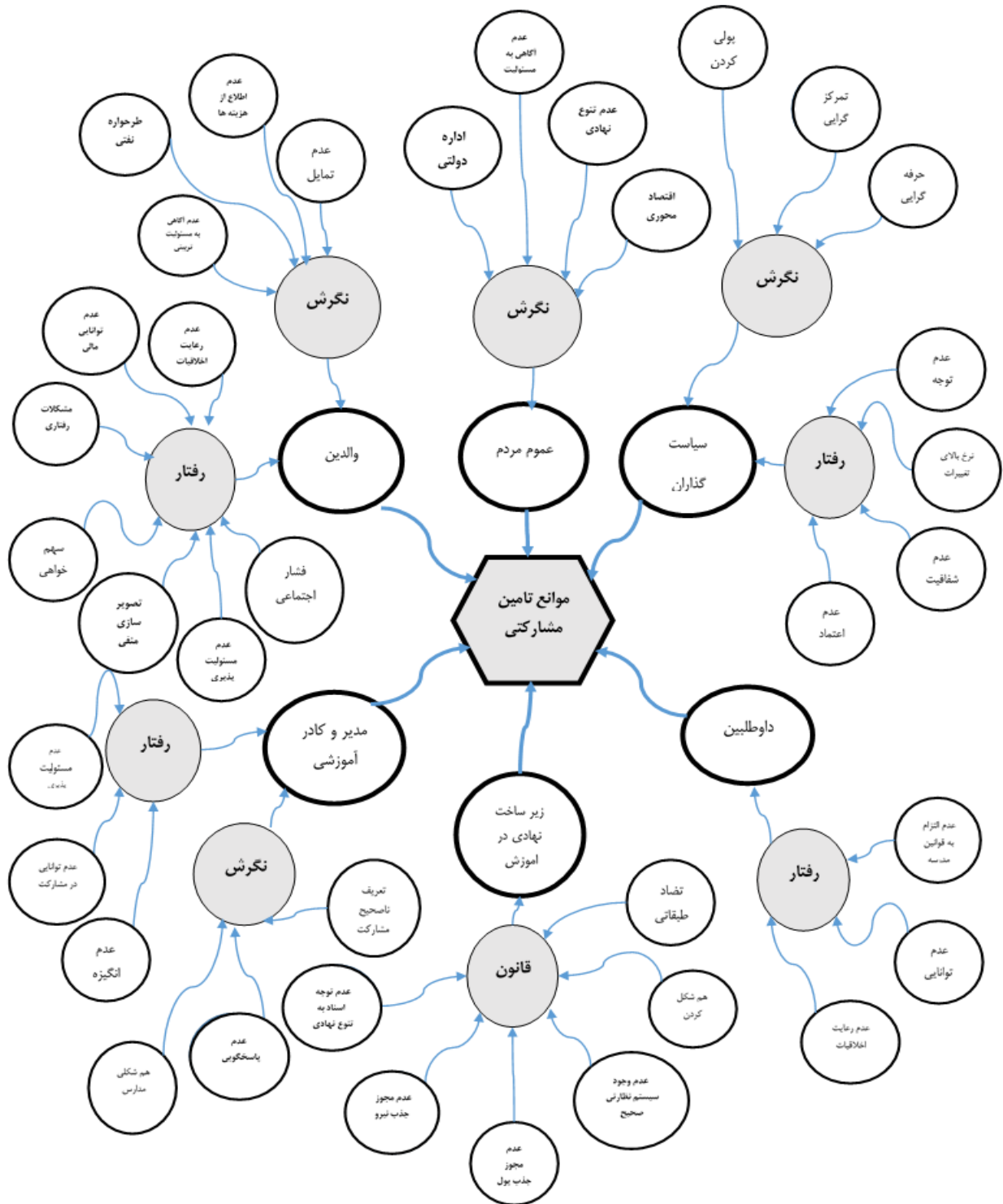

شکل ۴- ارتباط دوسویه نهاد خانواده و نهاد مدرسه

شکل ۴ نشان از آن دارد که دو نهاد خانواده و مدرسه در عرصه تعلیم و تربیت به طور مستقل فعالیت می‌کنند و از آنجایی که مدرسه نقش اصلی در تعلیم و تربیت فرد دارد لازم است برای افزایش کیفیت آموزش و بهبود برنامه‌های مدرسه بین این دو نهاد، مشارکتی سازنده به وجود آید. در واقع والدین در این مدل، مدرسه را وکیل تام الاختیار خود در عرصه تعلیم و تربیت فرزندشان می‌دانند و مدرسه تمام مسئولیت را پذیرفته و به دلیل نگاه علمی به عرصه تعلیم و تربیت جایگاه خود را برتر از خانواده می‌داند. از این رو برای برداشتن بعضی کاستی‌ها مانند کمبود بودجه سعی در جلب مشارکت خانواده می‌کند. براین اساس در این نوع نگاه مشارکت با اصل قرار دادن نظام مدرسه در امر تربیت و کمک و یاری رساندن به این نهاد از سوی والدین معنا شده است.

ولی با توجه به مصاحبه‌ای که با مدیران مدارس در پی پاسخ به سوال اصلی پژوهش انجام شد مدیران با توجه به جایگاه نهاد مدرسه در جامعه مواردی را ذکر کردند که با توجه به تحلیل مضمون مصاحبه‌های انجام شده در رابطه با موانع مشارکت می‌توان این موانع را در ۳ حیطه رفتارها و نگرش‌ها و قوانین حمایت کننده از رفتار مشارکت جویانه به عنوان مضامین سازمان دهنده دسته بندی کرد. که با توجه به ذی‌نفعان امر تعلیم و تربیت، تمام این مضامین سازمان دهنده مربوط به یکی از حیطه‌ها و در قالب مضامین فراگیر قابل بحث و بررسی است. براین اساس برای تامین مشارکتی آموزش و پرورش در ۶ وجهی که می‌توان برای این امر متصور کرد کاستی‌هایی به چشم می‌خورد. به عبارت دیگر هر یک از مشارکت‌کنندگان والدین، عموم مردم، سیاست‌گذاران، مدیر و کادر آموزشی و همچنین افراد داوطلب در امر مشارکت در مدرسه در دو بعد رفتاری و نگرشی موانعی را ایجاد کرده‌اند که در کنار کاستی‌های ناشی از زیرساخت‌های نهاد آموزش مانند قوانینی که ناظر به عدم وجود سیستم نظارتی صحیح، تضاد طبقاتی، هم شکل کردن حداکثری عناصر محیط آموزشی، عدم توجه به تنوع نهادی در امر آموزش، عدم مجوز دریافت پول و همچنین عدم مجوز جذب نیرو در سطح مدرسه، تامین مشارکتی در امر آموزش را با دشواری‌هایی روبه رو کرده است. رفتارهایی چون عدم مسئولیت‌پذیری، تصویرسازی منفی، عدم توانایی مالی، نابهنجاری‌های رفتاری درون خانواده‌ها، سهم‌خواهی و عدم رعایت اصول اخلاقی والدین هنگام ایفای نقش ایشان در صحنه تربیت فرزندان، با وجود نگرش‌هایی چون طرحواره نفتی آنان مبنی بر تامین دولتی نهاد آموزشی، عدم تمایل آن‌ها به امر مشارکت، عدم اطلاع از هزینه‌های آموزشی و از همه مهم‌تر عدم آگاهی به مسئولیت تربیتی خویش نسبت به فرزندانشان سبب شده است که تمام مسئولیت تربیت به عهده مدرسه قرار داده شود. از این رو وظیفه والدین تنها مطالبه حق خود و فرزندانشان از مدرسه است. در وجهی دیگر رفتارهایی چون عدم مسئولیت‌پذیری، عدم انگیزه و همچنین عدم توانایی در مشارکت پذیری افراد در محیط آموزشی از سوی مدیر و کادر آموزشی مدرسه، با توجه به نگرش ایشان مبنی بر عدم پاسخگویی به والدین، عقیده به هم شکل کردن مدارس برای کم کردن تنش‌ها و ارائه تعریف ناصحیح از مشارکت از موانع این دسته بر سر راه تامین مشارکتی آموزش و پرورش است. سیاستگذاران امر آموزش نیز با رفتارهایی چون عدم اعتماد به مسئولین مدرسه، عدم توجه به مدیر و کادر آموزشی، عدم شفافیت و نرخ بالای تغییرات برنامه‌ها در نهاد آموزشی و نگرش‌هایی چون پولی کردن، تمرکزگرایی و حرفه‌گرایی بیش از اندازه موانعی بر سر راه مشارکت در حیطه آموزش و پرورش ایجاد کرده‌اند. از سوی دیگر داوطلبینی که در مدارس غیردولتی و با توجه به طرح‌هایی در مدارس دولتی امکان حضور پیدا می‌کنند نیز با رفتارهایی مانند عدم التزام به قوانین مدرسه، عدم رعایت اصول اخلاقی در ارتباطات و همچنین عدم توانایی و مهارت لازم در انجام امور مدرسه، تمایل مدیران را برای جلب مشارکت آنان در مدارس کم کرده است. در میان همه‌ی این موانع، نگرش عموم مردم به اداره دولتی نهاد آموزش، عدم تنوع نهادی، میل به سمت اقتصادمحوری در جامعه و عدم آگاهی به مسوولیت خویش نسبت به نهاد آموزش نیز تامین مشارکتی مدارس را با وجود فهم ضرورت و مزایای امر مشارکت مختل کرده است و حرکت در این مسیر با دشواری‌های بسیار مواجه شده است.

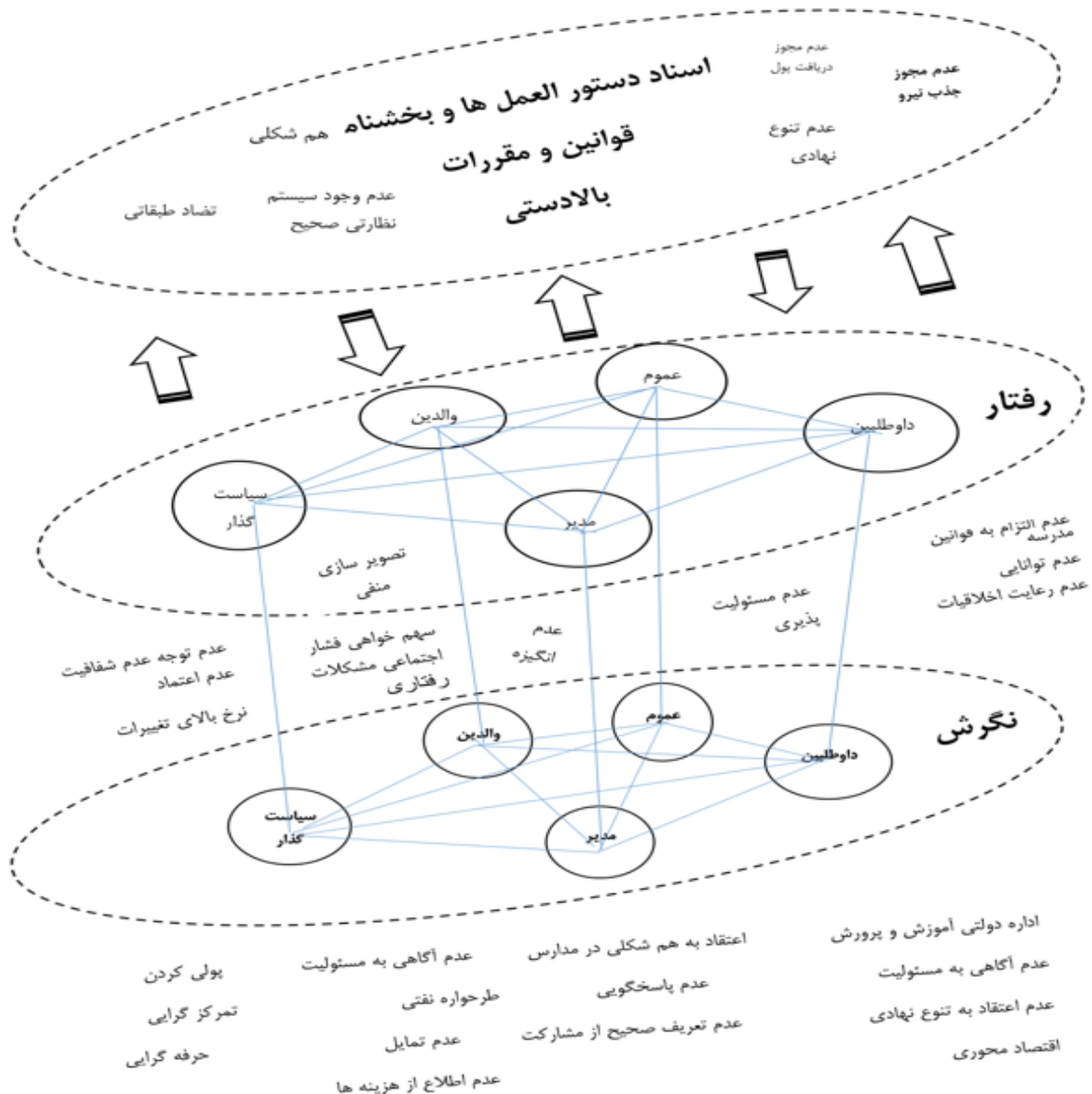
در شکل زیر شبکه مضامین بدست آمده از تحلیل مضمون مصاحبه‌ها ترسیم شده است که به خوبی این دسته بندی را نشان می‌دهد:

شکل ۵- نمودار شبکه مضامین موانع تامین مشارکتی در مدارس ایران

شکل ۵ این دسته بندی را از موانع تامین مشارکتی مدارس با توجه به مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر به خوبی به تصویر کشیده است. با توجه به دسته بندی ارائه شده در شکل بالا و در نظر گرفتن این واقعیت که مدرسه، نهادی اجتماعی است بنظر می رسد برای برطرف کردن موانع تامین مشارکتی منابع نهاد مدرسه نیاز به تغییرات نهادی است. این موانع در سه سطح رفتار، نگرش و موانع تنظیمی قابل دسته بندی است. در واقع طرحواره های شناختی چون حاکمیت ذهنیت تمرکزگرا و حرفه گرا سیاست گذاران و هم چنین نگرش عموم مردم به عدم ورود دانش آموزان به مساجد چنین قراردادی را تقویت و پشتیبانی می کند. بنابراین می توان گفت مدرسه به عنوان یک شبکه ی پیچیده و پویا که هر یک از اجزا و عناصر آن در ارتباط تنگاتنگی بر یکدیگر اثر می گذارند تحت سیطره نگرش ها و باورهایی است که رفتارهای مشارکت جویانه

و به عبارت دقیق‌تر همکارانه را پشتیبانی نمی‌کند. این سازماندهی قراردادی مبتنی بر وکیل تام قراردادن مدرسه در امر تربیت که ناشی از نگرش‌های ویژه‌ای در تمام سطوح است، سبب شده مسئولیت اصلی در عرصه آموزش و پرورش به عهده مدرسه باشد لذا برای چنین مسوولیت سنگینی و رفع کاستی‌های نظام آموزشی لازم است طرح‌ها و برنامه‌هایی جهت تامین و اداره این نهاد نیز تهیه شود که توسط آموزش و پرورش قابل کنترل باشد. چنین رویکردی موجب می‌شود حتی برای جلب مشارکت و تسهیل امور آموزشی و هم چنین بالا بردن کیفیت آموزشی، راهکارها و حیطه‌های مشخصی تعیین شود که به تحت کنترل قراردادن امور در دست دولت کمک بیشتری می‌کند. در حالی که چنین اقداماتی با سنگین کردن مسئولیت مدرسه در عمل عدم توانایی آن را حتی در انجام وظیفه خود و محدود کردن دامنه عمل خانواده‌ها را در مورد مسئولیت تربیت فرزندشان در پی دارد. برای مثال مشارکت‌جویی در ایران که به طرح مشارکت مالی خانواده‌ها محدود شد ابتدا به صورت پخش قبوض کمک به مدرسه در میان اولیا در دهه ۷۰ شیوع پیدا کرد، مدیر مدرسه تنها نقش واسط برای دریافت مبالغ و واریز آن به حساب خزانه را داشت، لذا با نقدهایی مواجه شد که گسترش مدارس غیر دولتی را استراتژی بهتری برای مشارکت قرار داد ولی با این راهبرد هم فرهنگ خصوصی سازی در امر تعلیم و تربیت کشور رفته رفته ریشه دواند و در حال حاضر نیز طرح‌هایی چون خریدخدمات آموزشی، ارائه پته آموزشی به منظور جلب مشارکت حداکثری یا دریافت شهریه‌های سنگین برای ارائه برنامه‌های مکمل درسی از پیشنهادهای وزارت آموزش و پرورش برای تامین نهاد مدرسه بوده است.

شکل ۶- ساختار پویا و چند وجهی مدرسه و موانع مشارکت در آن

شکل ۶ نشان از این دارد که چگونه در مدرسه به عنوان یک نهاد اجتماعی، کنشگران عرصه آموزش در ارتباط با یکدیگر هویت یک نهاد را ترسیم می‌کنند که با تحلیل هر سطح از موانع مشارکت همان‌طور که بحث شد می‌توان دریافت که این نوع موجودیت از نهاد مدرسه، با رفتارهای مشارکت جویانه سازگار نیست و با توجه به موانعی که دارای اثر گذاری بیشتری هستند مانند نگرش خاص اداره دولتی امور از منظر والدین، سیاستگذاران و حتی عموم مردم که مقررات هم این نگرش را حمایت می‌کنند، تنها رویکردهای مشارکتی محدودی قابل پشتیبانی است که اساساً مدرسه را مسوول اصلی جریان تربیت می‌داند که کامل تحت کنترل دولت قرار دارد. لذا با صدور قوانین و مقررات خاص بدون در نظر گرفتن تنوع و تفاوت افراد همه ملزم به رعایت آن قوانین می‌شوند. که این موضوع از یک سو با روح مشارکت که حرکتی آگاهانه، فعال، آزاد و مسئولیت آور است منافات دارد و از سوی دیگر با رویکردهای مختلف دولت‌ها شاهد نرخ بالای تغییرات در نهاد آموزش خواهیم بود که این موضوع خود از موانع مشارکت از سوی مدیران اعلام شد.

بحث و نتیجه گیری

مشارکت جمعی، پاسخگویی، شفافیت از عوامل اصلی کارایی و اثربخشی سازمان‌های آموزشی است لذا مدیران و سیاستگذاران لازم است در گسترش فرهنگ این مولفه‌ها بکوشند (Hasan Bandi Mahnaz, 2022). براین اساس می‌توان گفت واکاوی موانع مشارکت و چاره‌جویی در جهت رفع آن‌ها گامی موثر در تعریف و تبیین حکمرانی مطلوب نهاد مدرسه است.

با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تاکید آن بر افزایش مشارکت و اثربخشی همگانی به ویژه خانواده در تعالی نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جامعه ایرانی اسلامی به عنوان یکی از اهداف کلان در سند و همچنین جایگاه مشارکت در ۶ زیرنظام آموزش و پرورش، از زیرنظام برنامه درسی که با مشارکت خانواده‌ها و نهادهای ذی‌ربط و متخصصان تامین می‌شود تا سایر زیرنظام‌ها و حوزه‌های تامینی که در سند به مشارکت همه کنشگران در این صحنه‌ها اشاره شده است و با در نظر گرفتن این واقعیت که مدرسه، نهادی اجتماعی است بنظر می‌رسد برای برطرف کردن موانع تامین مشارکتی مدارس لازم است مدرسه به نام یک نهاد اجتماعی در تعامل با سایر نهادها در نظر گرفته شود و بر اساس این رویکرد، تغییرات نهادی مبنای تحول در جلب مشارکت ذی‌نفعان آموزشی قرار خواهد گرفت تا بتوان از ظرفیت حداکثری که مشارکت کنشگران را برای تعلیم و تربیت رسمی عمومی به همراه می‌آورد، استفاده کرد. از این رو صرفاً با بیان ارتباط دوسویه خانه و مدرسه و رفع کاستی‌های هر یک به تنهایی به هدف افزایش مشارکت نمی‌توان موفقیات آموزشی را مشارکت محور کرد. در پژوهش‌های پیشین مانند (Gohari et al., 2014)؛ (Mehrali Zadeh et al., 2015; Qudsi et al., 2016; Ranje Bazoo & Zal, 1996;)؛ (Sobhaninejad & Yuzbashi, 2012; Yazdani, 2002; Zanjanizadeh et al., 2010)؛ با بیان موانع شناختی، اقتصادی، فرهنگی – اجتماعی و هم چنین موانع فنی – علمی در سه بستر مدرسه، خانواده و جامعه، مدرسه به نام اصل در نظر گرفته شده است که با رویکردی وکالتی از والدین برای پیشبرد امور لازم است مشارکت حداکثری خانواده را جلب کند. همان‌گونه که در یافته‌ها بیان شد این پژوهش‌ها با پیش فرضی حداقلی از مشارکت برای ایجاد و بهبود ارتباط دو سویه خانه و مدرسه مانند تاسیس انجمن اولیا و مربیان درصدد شناسایی موانع مشارکت و بررسی راه‌های رفع این موانع برآمده‌اند و بیشترین موانع از نوع فرهنگی اجتماعی و مربوط به اولیای مدرسه شناسایی شده که نتایج پژوهش (Ghaedi, Darvishi, Keshishyan Siraki, & Tohidfam, 2020) که به هدف سیاست گذاری آموزش در ایران با توجه به شاخص اعتماد عمومی در حکمرانی خوب انجام شد نیز با گزارش متغیرهای تعامل، مدارا، اطمینان و ریسک‌پذیری کمتر از حد متوسط سیستم آموزشی موید این نوع از موانع مشارکت است. اما نتایج پژوهش حاضر حاکی از این است که در محیط پیچیده آموزشی به ویژه حیطه مدیریت و تامین آن و با در نظر گرفتن مدرسه به عنوان نهاد، مجموعه‌ی درهم تنیده‌ی نگرش‌های ذینفعان، رفتارهایی را شکل می‌دهد که با توجه به قوانین و مقررات بالادستی در سطح مدرسه سبب تقلیل معنای مشارکت شده که با اتخاذ راهبردهایی اقتصاد محور، مساله فرهنگی – اجتماعی اداره امور مدرسه صرفاً به موضوعی اقتصادی تبدیل شده است. لذا مشارکت که در بستری از تنوع و تکثر قابل شکوفایی است، در میان حصارهای از محدودیت‌های اداری و کنترل‌های بیرونی محدود شده است.

از این‌رو لازم است مدرسه را به نام یک نهاد دارای ساختار اجتماعی چندوجهی و پایداری دانست که از عناصر نمادین، فعالیت‌های اجتماعی و منابع مادی تشکیل شده که در برابر تغییر نسبتاً مقاوم است و نسل به نسل منتقل شده تا حفظ و بازتولید شود. قواعد، هنجارها و معانی در این نهاد در کنش متقابل شکل می‌گیرند و با رفتار انسان حفظ و اصلاح می‌شوند. از این‌رو با مطالعه رفتار یا همان کنش اجتماعی در این نهاد می‌توان فهمید که عناصر فرهنگی – شناختی و رویکردهای تنظیمی در قالب قوانین و هم چنین بیان نحوه مشخصی از انجام کارها چگونه سبب شده نهاد مدرسه در برابر تامین مشارکتی منابع از خود مقاومت نشان داده و کاستی‌هایی را برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی از خود بروز دهد. به عبارت دیگر از یک سو ذی‌نفعان نهاد مدرسه در کنش‌های متقابل ضمن تحت تاثیر قراردادن هم سبب می‌شوند ثبات نهادی مدرسه تضمین شود. از سوی دیگر ابلاغ قوانین و مقررات از سوی سیاست گذاران در این راستا مهر تاییدی بر نگرش حاکم بر نهاد مدرسه است. لذا در چنین جوی انتظار تحول بنیادین آموزش و پرورش و افزایش مشارکت و اثربخشی در آن با نگرش موجود در پژوهش‌های

پیشین و راه حل‌های بیان شده، امری است دور از ذهن که صرفاً درمان‌های موقتی و تک بعدی را با خود به همراه داشته است. افزایش مشارکت در سیستم آموزشی به ویژه نهاد مدرسه، نیازمند در نظر گرفتن بسترهای متنوع و فعال است که هر کدام از کنشگران بتوانند در حد وظایف خود نقش ایفا کنند و در این بسترها بتوانند برای سایر موقعیت‌های مشارکت‌جویانه در سطح جامعه آماده شوند.

پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

- از این رو بنظر می‌رسد برای از میان برداشتن موانع تامین مشارکتی نهاد مدرسه لازم است این اقدامات مهم انجام شود:
- بازاندیشی در مورد مفهوم مشارکت در امر تربیت و آموزش
- فرهنگ‌سازی در خصوص نقش و وظیفه والدین در تربیت فرزندان در کنار شفاف‌سازی مسوولیت مدارس در این مهم
- تعریف مفهوم حکمرانی مدرسه برای عموم مردم به ویژه خانواده‌ها با توجه به چارچوب‌ها و قوانین بالادستی
- مشخص کردن حدود و ثغور مشارکت نهادها در حوزه‌های متفاوت تربیت رسمی عمومی
- طراحی سیستم صحیح نظارت بر سطوح مختلف نظام تعلیم و تربیت رسمی مبتنی بر مشارکت فعال همه ذی‌نفعان تربیت

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در تمام مراحل انجام پژوهش و تهیه گزارش آن، اصول اخلاقی پژوهش از جمله: رعایت کامل حقوق شرکت‌کنندگان، صداقت، امانت‌داری علمی، حقیقت‌جویی و... به طور کامل رعایت شده است.

حامی مالی

این پژوهش حمایت مالی نداشته است.

مشارکت نویسندگان

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Adib, Y., & Mardan Arbat, F. (2016). Parents' experiences of participation in children's education: a qualitative research. *Journal of Educational Sciences of Shahid Chamran University of Ahvaz*, 6(1), 91-96.
- Afzal Khani, M., & Abdi Pakrovan, M. (2012). Examining the optimal methods in the effective participation of parents and people in schools. *research in curriculum planning*, 10(36), 137-146.
- Ahangaran, A. (2000). *Examining the position of school-based management from the point of view of school principals in the four districts of Shiraz*.
- Ajang, F. (2016). *A genealogical view of public participation in Iran's new education system*. Tehran, University of Tehran.
- Amighi Rudsari, M., & Sharifian Jezi, F. (2018). Examining the barriers of parents' interaction with teachers, emphasizing the role of teachers, parents and school management. *New developments in psychology, educational sciences and education*, 11, 54-59.
- Asgharpour, A. (2007). *Examining ways to increase social participation of citizens in Mashhad*. Mashhad Islamic Council Research Center
- Atrian, N. (2001). *Examining the ways to achieve school-based goals from the point of view of teachers and managers of Zarinshahr region*. . Research Council of Education Organization of Isfahan Province.
- Burr, M. (2017). *Governance a very short introduction*. Tehran: Kargadan Publishing.
- Dehghan, A., & Ghaffari, G. (2004). Explaining cultural-social participation of students of medical sciences universities in Tehran. *Sociology of Iran*, 6(1), 67-98.
- Faqihi, A. a., & Alizadeh, M. (2004). Validity in qualitative research. *Management Culture*, 9.
- Ghaedi, M. A., Darvishi, M. R., Keshishyan Siraki, G., & Tohidfam, M. (2020). Educational policy in Iran according to the theory of good governance . Educational policy in Iran according to the theory of good governance. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, (45)11, 304-289.
- Gohari, Z., Jamshidi, L., & Amin Bidakhti, A. A. (2014). Identification of barriers to participation in Semnan elementary school affairs. *Educational planning studies*, 7, 133-162.
- Hasan Bandi Mahnaz, F. R. H., Rahimidoost Gholam Hosein. . *Journal of New Approaches in Educational Administration*; (2022). The Identifying and structural analyzing Good Governance drivers in Iran's education system using cross-impact analysis

- approach. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, (13)2, 107-187.
- Hasani Shelmani, M. H. (2013). Factors affecting the participation of the private-public sector in primary city schools. *Journal of Education*, 117, 61-90.
- Karami, M. (2012). Investigating the willingness of parents of students in Ilam province to participate in education and its relationship with some internal and external factors. In.
- Kothari, M. (1996). *Investigating the effect of social cohesion on the level of participation of villagers in Khorasan province in construction activities*. Tarbiat Modares University, Tehran.
- Laurence, E., & Lynn, J. (2010). *Governance*. Foundations of Public Administration.
- Matin, N. (2003). *Investigating the ways of obtaining people's participation in education affairs*. The Organization of Modernization. Development and equipping of schools in the country.
- Mehrali Zadeh, Y., Sepasi, H., & Atashfeshan, F. (2015). Background and Barriers to School-Based Management Application in Iran: A Study in Public High Schools in Ahvaz - Khuzestan Province. *Journal of Educational Sciences*, 12, 1-22.
- Mehralizadeh, Y., Mehni, O., & Elhampour, H. (2013). Investigating the performance of board of trustees schools using grounded theory. *Journal of Educational Sciences of Chamran Ahvaz University*, 3(1), 5-20.
- Momenian, F. S., Abu Talebi, N., & Norouzi, K. (2015). Examining the methods of parents' participation in cultural and educational affairs of schools. *Management and entrepreneurship studies*, 2, 214-228.
- Nishimura, M. (2017). Community participation in school management in developing countries. In *Oxford Research Encyclopedia of Education*.
- OECD. (2017). Education at a Glance Database <http://stats.oecd.org/>.
- Parvizi, s., Adib Haj Bagheri, M., & Salsali, M. (2013). *Principles and methods of qualitative research*. Tehran: Jamia Negar.
- Qudsi, A. M., Bilali, I., & Latifi Pak, N. (2016). Investigating the effect of effective social factors on the level of parents' participation in Hamedan schools. *Social Development*, 12, 81-106.
- Ranjbar, H. a., Haq Dost, A. A. a., Salsali, M. a., Khushdel, A. a., Soleimani, M. A. a., & Bahrami, N. (2013). Sampling in qualitative research: a guide for getting started. *Scientific Research Journal of the Islamic Republic of Army University of Medical Sciences Iran*, 10(3), 238-250.
- Ranje Bazoo, K., & Zal, S. (1996). *Investigating appropriate and possible ways to attract public participation in investing in education*.
- Sadeghzadeh, A. (2010). *Theoretical foundations of the fundamental transformation in the public formal education system of the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Secretariat of the Supreme Council of Education.
- SamAram, E. (2002). Theoretical foundations of the concept of participation (decentralization) with an emphasis on school-based. *A culture of participation*, 9(33).
- Scott, R. (2007). *Institutions and organizations*. Tehran: SAMT.
- Sobhaninejad, M., & Yuzbashi, A. (2012). Investigating the family barriers to the participation of parents of students in the affairs of secondary schools in Isfahan city. *Education and Learning Research*, 20(3), 361-378.
- Turani, H. (2001). Education: the concept of participation and its process in the education of the country. *Teacher development*, 164, 20-21.
- Yazdani, J. (2002). Collaborative management in schools. *Summary of articles of the National Conference on Engineering Reforms in Education*.
- Zanjanizadeh, H., Danai Sage, M., & Seliminejad, M. (2010). Investigating the level of participation of families in schools of Khorasan Razavi province and its factors. *Sociology of Education*, 1, 71-101.